

חמורים – שיעור השיעי – רגשות כלפי אחרים

מטרות: התלמידים יחקרו את הרגשות המשותפים לבני האדם ולשאר בעלי החיים.

חומרים:

תמונות של חיות רבות ושל כמה אנשים בגילאים שונים, ממין שונה וממוצא שונה, ממגזינים ועיתונים (תספקנה על ידי המורה או עמותת הכל חי).

תמונות עבור הפעילות החמישית: העתקים של קבוצות התמונות (תספקנה על ידי המורה או עמותת הכל חי), כמות מספקת כך שלכל תלמיד יהיה עמוד אחד. פרטים נוספים מופיעים בתחילת הפעילות).

העתקים של שתי הרשימות המופיעות בחלק השני של השיעור.

העתקים של המבחן המופיע בחלק השלישי של השיעור.

העתקים של הרשימה המופיעה בחלק הרביעי של השיעור.

רקע

לכל תרבות ודת יש גרסה כלשהי לאמרה "אל תעשה לחברך מה ששנוא עליך". ישנן סיבות רבות לדאוג לזולת, ביניהן שמירה על הבריאות והאיזון של הסביבה בכדור הארץ וחיים ברווחה מנטלית ופיזית, שהם הפרס שלנו על כך שאנחנו מפגינים הזדהות.

אם נגדיר מחדש את המושג "זולת", כך שיכלול גם את בעלי החיים, הצמחים וכל צורות החיים, נוכל לחיות באופן המכבד ודואג לסובבים אותנו והמרפא את עולמנו הפנימי והחיצוני. מחקרים מדעיים הראו כי קיים קשר חזק בין האופן בו אנשים מתיחסים לבעלי חיים לבין היחס שלהם לבני אדם. פושעים אלימים רבים פגעו כשהיו ילדים בבעלי חיים. מכיוון שאף אחד לא התיחס למעשים הללו ברצינות ודאג לעזור לילדים האלו, כשהם התבגרו, הם עברו לפרוק את האגרסיות שלהם על בני אדם וביצעו כלפיהם פשעים אלימים. אלימות זורעת זרעים של אלימות, בעוד שמעשים של שלום ודאגה זורעים זרעי שלום. יכול להיות שיקחו שנים, דורות, או אולי רק דקות אחדות, עד שנראה את הפרסים על זריעת הזרעים נטולי האלימות, אבל אם לעולם לא נזרע אותם, לעולם לא נקצור את הפירות.

פעילות ראשונה

בקשו מן התלמידים לעצום עיניים וקראו להם את הפסקה הבאה:

דמינו שאתם מוחזקים בניגוד לרצונכם בחלל קטן מאוד. החברים והמשפחה שלכם אינם לידכם. אסור לכם לבחור מתי לאכול או לשתות, ואין לכם שום דבר שיבדר אתכם. אתם מוכרחים לאכול, לשתות ולעשות רק מה שהבעלים שלכם מחליט עבורכם. אם אינכם מצייתים באופן כלשהו, מכים אתכם או מונעים מכם אוכל ומים. איך זה מרגיש? כמה זמן לדעתכם תוכלו לחיות כך? איך תגיבו במצב כזה? מה אם לא הייתם יכולים לצאת מן המצב הזה לעולם? אתם יכולים לפקוח את העיניים.

דונו עם התלמידים במחשבותיהם ותחושותיהם.

בקשו מן התלמידים לנהל במשך שבוע יומן המתעד כל פעם שבה הם נתקלים באדם או בעל חיים שתנאי המחיה שלו דומים לאלו. בתור הפתיחה ליומן זה, בקשו מהם לכתוב על התחושות של מי שנמצא בתרחיש הדמיוני שתואר לעיל, בלי אפשרות בחירה או יכולת לברוח.

פעילות שנייה

חלקו לתלמידים העתקים של הרשימות הבאות:

רשימה ראשונה

1. ביום קיץ חם מאוד, משאירים אתכם בחוץ, בשמש, קשורים באזיקים ולבושים בשני מעילים חמים שאינכם יכולים להסיר. אין לכם מים.
2. בלילה חורפי קר מאוד, משאירים אתכם בחוץ בלי מעיל, כשאתם לבושים בגופיה בלבד. אינכם מורשים להכנס בחזרה לתוך הבית.
3. משאירים אתכם בחדר קטן כל היום וכל הלילה בלי שום דבר שיעסיק את מחשבותיכם, בלי אף אחד לדבר איתו ועם מעט מאוד מקום לנוע בו.
4. יש לכם חבר או חברה שאיתם אתם נהנים לבלות, אך לא מרשים לכם להפגש.
5. מפרידים אתכם מן המשפחה והחברים שלכם, ואינכם יודעים מדוע. אינכם זוכים לראות אותם שוב לעולם.

רשימה שנייה

1. כלב נמצא לבד ברחוב בלי אוכל ומים.
2. חמור קשור ביום שמש חם, בלי צל או מים.
3. חמור נולד, נלקח מאמו ונמכר לאיש בקהילה אחרת, שם הוא חי לבדו (זכרו שלמדתם בשיעורים הקודמים שחמורים הם חיה חברותית מאוד והם אוהבים להיות עם לפחות יצור נוסף אחד בכדי להרגיש שמחים ומוגנים).
4. שתי עזים נולדות ונלקחות מיד מאמן, כדי שאפשר יהיה למכור את החלב שלה לאנשים, בתור חלב, יוגורט וגבינה. הזכרים שנולדים נלקחים לחווה אחרת, שם הורגים אותם בכדי לייצר מהם בשר בתוך שנה אחת בלבד.
5. חמור קשור בחוץ בחורף, ללא מחסה.
6. שני חמורים חיו יחד עם עדר כבשים במשך כל חייהם. אחד החמורים נמכר לאיש המחזיק אותו בתא חשוך, למעט בשעות בהן הוא סוחב משאות כבדים אל השוק, בתנאי שטח קשים.

בקשו מן התלמידים לתאר איך הם היו מרגישים בכל אחד מן המצבים, ומדוע.

אחר כך, בקשו מן התלמידים להתאים כל אחת מן התרחישים ברשימה הראשונה לתרחיש מן הרשימה שהכי דומה לו ברשימה השנייה. דונו בסיבות לבחירה בכל אחת מן ההתאמות.

פעילות שלישית

בוזן

הכינו העתקים של הרשימה הבאה וכן של 31 הסיפורים המופיעים בהמשך, כך שלכל תלמיד יהיה עותק. חלקו לתלמידים את ההעתקים.

תוכי אפריקאי אפור

חתול

שימפנזה

כלב

דולפין

פיל

דג זהב

גורילה

סוס

בן אדם

צבוע

יתוש

אורנגאוטן

לוויתן קטלן (אורקה)

לוטרה

יונה

ציפור משי

קיכלי טנגרי לבן כנפיים (ציפור ממשפחת הפרושיים)

בקשו מן התלמידים לנחש על איזה מן המינים מדובר בכל סיפור (אלו המופיעים בו בצבע אדום). בחלק מן הסיפורים יכול להיות יותר ממין אחד של יצורים. חלק מן המינים יכולים להופיע ביותר מסיפור אחד. יתכן כי התלמידים יזכרו חלק מהסיפורים מן השיעורים הקודמים.

1. **"בוני"**, אמר הרופא, "אני צריך לתת ל**תינוקת שלך** זריקה כדי שהיא תבריא." **בוני** הביאה את התינוקת שלה לרופא. למרות שהתינוקת צעקה בכאב מהזריקה, האם החזיקה אותה כדי שלא תזוז, מפני שהיא סמכה על הרופא והניחה שהוא עוזר.
2. כששרלין חלפה על פני ה**תינוק ואמו**, בריגיט, היא הבחינה שלתינוק נשאר חלב מן ההנקה על הפנים שלו. היא אמרה לאמו, "בריגיט, הביאי אותו הנה כדי שאוכל לנקות לו את הפנים". בריגיט נתנה לה את התינוק והחזיקה את פניו מול שרלין.
3. **אסיר** מצא חתיכת חוט ברזל והשתמש בה כדי לפרוץ את המנעול ולברוח מן התא שלו. הוא החביא את חוט הברזל בין השפה העליונה והחניכיים שלו כדי שלא להתפס איתו במהלך בדיקות המעקב שנערכו בתא.
4. ה**ילדים** האלו אוהבים את במחבואים. כש**מישהו** אומר להם שהם מתקרבים, הם יודעים שהם נמצאים בכיוון הנכון. כשמישהו אומר להם שהם מתרחקים, הם משנים כיוון.
5. כש**בת הזוג** שלו התקרבה ללדת את ה**תינוק** שלהם, ה**איש** הזה בדק את הבטן שלה והרגיש שמישהו אינו כשורה. הוא היה כל כך מוטרד, עד שהטיח את עצמו בקיר בכוונה. שעתים מאוחר יותר, ילדה בת הזוג שלו תינוק מת.
6. ה**איש שטיפל בשניהם** הציע להם חטיפים טעימים כדי לפתות אותם להכנס פנימה למשך הלילה. בכל פעם נכנס אחד מהם, אכל כמה מהחטיפים וחזר החוצה. הם ידעו שכל עוד הם לא נמצאים בתוך הבית באותו זמן, הם יכולים להשאיר בחוץ יותר זמן ולקבל עוד חטיפים.
7. קרן שחתה בבריכה עם ה**חבר** שדיבר בשפה אחרת ממנה. הבן של קרן, טד, אהב לרכוב על הגב של החבר שלה. הזוג שחה וחלף על פני קרן מספר פעמים. בכל פעם שעברו לידה, צעקה קרן "תחזיק חזק, תעצור את הנשימה". למרות שהם לא דיברו באותה שפה, החבר שלה הבין מה היא אמרה. הוא צלל מתחת למים, וטד עצר את נשימתו, בדיוק כפי שאמו אמרה לו.
8. המורה לשפת הסימנים ראתה שה**תלמידה** שלה מקפלת את המגבות הלבנות, אבל מניחה אותן תחת שלט עליו רשמה "אדום". המורה תיקנה אותה שוב ושוב וניסתה לגרום לה לכתוב "לבן" על השלט. לבסוף, התלמידה צחקה, הכינה שלט גדול שעליו כתבה "אדום" והראתה למורה שלה פיסה קטנה של חוט אדום על המגבת.
9. **מרי** חיה בבית עם סאלי ותוכי אמזונס בשם פאקו. מרי ראתה שסאלי הוציאה חתיכת עוף מהמיקרו, התבדחה איתה ואמרה "הו, לא! פאקו!"
10. ה**אסירים** האלו למדו להחליף סחורות שהם גנבו תמורת אוכל או הטבות מיוחדות.
11. ה**אסיר** התחיל לחפור מנהרה בנסיון לצאת מן התא שלו והקפיד להחביא את המקום שבו הוא חפר. לקח לו ארבע שנים, אבל בסוף הוא הצליח לברוח.
12. כשהטלפון מצלצל בביתו של פרופסור באוניברסיטה, אשתו תמיד יודעת כזוה הוא שמתקשר, מפני שה**בן** שלהם רץ לטלפון כשהוא מצלצל ומנתק אותו מהשקע – אבל רק אם אביו הוא זה שמתקשר.
13. גנבי מכוניות גנבו מכונית, מבלי להבחין ש**בלייק** בן העשר ו**רוי** בן הארבע נמצאים במושב האחורי. כשהם גילו את הילדים, הגנבים השאירו את בלייק ורוי בצד הדרך ונסעו. למרות שבלייק ורוי היו במרחק של כמעט 97 קילומטרים מהבית שלהם, באיזור שהם מעולם לא היו בו קודם לכן, הם מצאו את דרכם בחזרה הביתה.

14. קן ושרה, שחיים בקליפורניה, היו הוריו המאמצים של **בארי** עד שהוא אומץ על ידי משפחה מקונטיקט ונלקח לשם במטוס. יום אחד, בארי נעלם. חיפושים ארוכים העלו חרס. חודש מאוחר יותר, בארי הופיע מלוכך וכחוש על סף ביתם של קן ושרה, במרחק של יותר מ-4,800 קילומטרים משם.
15. **אסיר** שלא אהב שרגליו נרטבות הכין נעלי בית מחציר ונעל אותן אחרי ששטפו את רצפת התא.
16. אמו של **אלכס** נעדרה לכמה שבועות. כשהיא חזרה, אלכס ביקש ממנה לדגדג אותו. היא דגדגה אותו, והוא נשך אותה, מפני שהוא כעס שהיא נעדרה למשך זמן ארוך כל כך. מיד אחר כך, הוא אמר "אני מצטער".
17. **צ'נטק** גונב עוגיות מהצלחת ואז מסדר את העוגיות הנותרות כך שאף אחד לא יוכל לראות את המקום הריק שנשאר היכן שהיו העוגיות הגנובות.
18. **בחור** צועק לקבוצה העורכת פיקניק שמישהו עומד לתקוף אותם, כדי שהם יברחו, והוא יוכל לאכול את כל האוכל שלהם.
19. **הוא** אוהב מוזיקה קלאסית. כשהוא שומע אותה, הוא מקיש על הדלת ומבקש להכנס, ואז פשוט שוכב שם ומאזין למוזיקה.
20. הדרך היחידה שיש **לו** כדי למשוך חברה מן המין השני היא לבנות **עבורה** בית גדול ויפה. הוא מקשט את הבית בפריטים יוקרתיים, בתקווה שהיא תבחר בו על פני האחרים.
21. **סטיסי** שברה צלחת. בזהירות, היא הניחה את החתיכות אחת ליד השנייה, קרוב מספיק כדי שתוכל לשים אותן מתחת לערימת צלחות בארון. הצלחת התחתונה לא התגלתה במשך שנה!
22. **התינוקת** הייתה בסכנה מחוץ להישג היד של מי שניסה לעזור לה. **אבי** התינוקת נע אל מתחת לתינוקת שלו ונתן ל**מי** שניסה להציל אותה לעמוד על הכתפיים שלו כדי להגיע אליה.
23. **המטפל** חושב שהדבר הכי טוב שהיא יכולה לעשות בשביל **ילדים אוטיסטים** הוא לתת להם לרכוב על הגב שלה.
24. **ההורים** לימדו את **בנם** להשתמש בפטיש.
25. **אמא** שלו תלתה על דלת הקראוון שלהם שלט. כשהם לא היו בבית, היא הפכה את השלט לצד שבו היה כתוב "אנחנו לא נמצאים". יום אחד, **הוא** פגש כמה אנשים שחשב שהיו מסוכנים. הוא רץ אל הקראוון והפך את השלט לצד עם הכיתוב "אנחנו לא נמצאים", ואז נכנס פנימה והתחבא במיטה שלו כשהשמיכה מכסה את ראשו.
26. בעיר **שהם** בנו, הדרכים הראשיות עוברות מצפון לדרום, והדרכים המשניות יותר עוברות ממזרח למערב.
27. **איש ההצלה** נכנס אל הבניין הבווער שוב ושוב כדי להוציא ממנו אנשים בבטחה. אחרי שעות ארוכות מאוד בהן הציל אנשים רבים כל כך, הוא עצמו כבר סבל מכוויות קשות ובקושי היה מסוגל ללכת.
28. **האם** האמיצה הזו, מניו יורק, חזרה אל הבניין הבווער חמש פעמים כדי להציל את חמשת **ילדיה** מן הלהבות. היא סחבה את הילדים למקום בטוח מחוץ לבניין. עד שהכבאים מצאו את המשפחה, עיניה של האם כבר היו חרוכות ועצמות. גם בזמן שלקחו אותה לבית החולים, היא המשיכה לספור את הילדים שלה באמצעות נגיעה בהם, בכדי לוודא שכולם איתה.

29. הוא מכין את הצבעים שלו מפירות יער מרוסקים ואת המכחולים שלו מקליפות עצים. הוא מקשט את הבית שלו, וכשפרח נובל או כשפרי נרקב, הוא נפטר מהם ומחליף אותם בחדשים.

30. הצעיר הזה אוהב שמגרדים אותו בגב.

31. היצור הזה יודע מתי מישהו מנסה לפגוע בו, וכשיש לו אפשרות לעשות זאת, בורח.

תשובות (תנו לתלמידים שלוש אפשרויות: התשובה הנכונה – המופיעה כאן – לצד שני מסיחים נוספים מן הרשימה, כדי להקל עליהם לנחש את התשובה):

1. קופי אורנגאוטן
2. גורילות
3. אורנגאוטן
4. פילים ובני אדם (כמו במשחק "חם-קר")
5. לווייתן קטלני (אורקה)
6. פילים
7. דולפין
8. גורילה
9. תוכי אפריקני אפור
10. גורילות
11. בן אדם
12. חתול
13. כלבים
14. יונה
15. גורילה
16. אלכס=תוכי; אמא=בן אדם
17. אורנגאוטן
18. בחור וקבוצת האנשים בפיקניק=קיכלי טנגרי לבן כנפיים (ציפורים)
19. צבוע
20. ציפורי משי
21. בני אדם
22. תינוק ואביו=לווייתנים קטלנים; מציל=בן אדם
23. מטפל=סוס; ילדים=בני אדם
24. הורים וילד=שניהם לוטרות או שימפנזות
25. אמא=בן אדם; הוא=אורנגאוטן
26. פילים ביער נדוקי
27. כלב שהציל אנשים בזמן מתקפת הטרור של ה-11 בספטמבר על מרכז הסחר העולמי
28. חתולה והגורים שלה
29. ציפור משי
30. דג זהב
31. יתוש

עבור כל אחד מן הסיפורים, בקשו מן התלמידים לומר כיצד הערכים המתוארים בו דומים עבור אנשים וחיות. לדוגמה, עבור אנשים ועבור חיות: ההורים דואגים מאוד לצאצאים שלהם; אסירים רוצים להיות חופשיים; הצעירים משחקים במשחקים דומים; מינים מסוימים יכולים גם הם להיות ערמומיים, להתחרט על טעויות שהם עשו ולהעריך יופי.

פעילות רביעית

בפעילות בחלק זה, יתאימו התלמידים יתאימו בין מינים של בעלי חיים לבין התיאור המתאים ביותר לדעתם. תלו על הקיר תמונות של מינים שונים של בעלי חיים והכינו תא או כיס מתחת לכל תמונה, בו יוכלו התלמידים להניח את פיסות הנייר עם התיאורים שלהם. ניתן גם לפזר את התמונות על אחד או יותר מהשולחנות, או על הרצפה.

הכינו מספיק העתקים של רשימת התיאורים הבאה כך שלכל תלמיד יהיה עותק. בקשו מן התלמידים לגזור את הרשימה לרצועות שעל כל אחת מהן תיאור אחד. בקשו מן התלמידים לשים את התיאור שהם חושבים שמתאים לחיה בתא או בכיס שמתחת לתמונה שלה.

1. מרגישים או מביעים הנאה
2. מרגישים או מביעים כאב
3. לומדים
4. חווים פחד
5. מגדלים את ילדיהם ודואגים להם
6. מתקשרים זה עם זה
7. מרגישים אשמה
8. משתמשים בכלים
9. חברותיים
10. מתאבלים על מוות של חברים אחרים מאותו מין
11. מפגינים חמלה/דאגה
12. מפגינים חיבה
13. בונים דברים, גם בתים
14. צוחקים
15. מודעים לעצמם
16. מפגינים נאמנות
17. מפגינים הכרת תודה
18. יש להם זיכרון (לטווח קצר או ארוך)
19. יש להם תפיסה של המושג עבר
20. יש להם תפיסה של המושג עתיד
21. מפגינים שביעות רצון
22. יכולים לשתף פעולה

שאלות לדיון:

האם מינים מסוימים לא התאימו לתיאורים? מדוע?

לא כל בני האדם זהים לגמרי. חלקם נאמנים, בעוד שחלקם לא, למשל. האם התלמידים חושבים שכל בני אותו מין של חיה כלשהי זהים זה לזה לגמרי?

מה לדעת התלמידים יש להם במשותף עם בעלי החיים שאינם בני אדם?

באילו דברים להם זקוקים התלמידים, יש גם לבעלי החיים צורך?

אילו רגשות ותחושות יש, לדעתם, לבעלי החיים ולהם במשותף? (לפעמים עלינו לנחש מה מרגישות חיות אחרות, מפני שהן אינן יכולות לבטא זאת במילים.)

פעילות חמישית

החומרים הדרושים:

העתקים של תמונות המונחות זו לצד זו (מסופקות על ידי "הכל חי" במסגרת הערכה המצורפת למורה). כל דף מציג תמונה של חיה העובדת עבור אנשים, לצד תמונה של אותה חיה בסביבה הטבעית שלה, בתרבות של בני מינה, מבלי שהיא עובדת עבור בני אדם או "שייכת להם". הכינו מספיק העתקים כך שלכל תלמיד יהיה דף ובו שתי תמונות.

החיות המופיעות בתמונות אלו יכולות להיות, למשל, פילים, דולפינים, חמורים, סוסים, כלבים (תמונות היסטוריות או כלבים העובדים כיום כ"כלבי שירות"), קופים (קופי שירות, או קופים במעבדות), חתולים וארנבות (במעבדות), נמרים (בקרס), או גורילות (בגני חיות). ניתן לכלול גם ילדים שעובדים בכפייה עבור אחרים.

חלק מן החיות האלו אינן "עובדות" באופן רשמי, אך הן נלקחו מן הסביבה הטבעית והקהילה שלהן והושמו בסביבה בלתי מוכרת בכדי להרוויח מהן כסף או כדי שיביאו "תועלת" לבני אדם.

חלק ראשון

בקשו מן התלמידים להשתמש בדמיון ולכתוב שני סיפורים המסופרים מנקודת המבט של החיות בתמונות.

לדוגמה, כל סיפור יכול להפתח בתיאור כמו "אני גורילה אפריקנית. אני חי בג'ונגל עם הקבוצה שלי. הקבוצה שלי כוללת אני מבלה את ימי ב..... החלק האהוב עלי ביום הוא"

ועבור התמונה של הגורילה במעבדה: "אני גורילה אפריקנית. אני חי בכלוב. בני המשפחה שלי אינם כאן איתי. אני מבלה את ימי ב....."

אחרי שהתלמידים מסיימים לכתוב את הסיפורים, בקשו מהם לכתוב גם באיזה מן המצבים שתיארו הם היו מעדיפים לחיות, ומדוע.

חלק שני

בקשו מכמה תלמידים לקרוא את הסיפורים שלהם בכתה.

אחרי כל סיפור, בקשו מן התלמידים האחרים בכיתה לומר מה מתוך הסיפור נשמע להם נכון, או אם הם היו מוסיפים משהו לסיפור.

חלק שלישי

כיצד אנחנו מחליטים במי נשתמש כדי לעשות את העבודה שלנו, או כדי שירוויח עבורנו כסף? הוסיפו לדיון את השאלות הבאות:

- באילו אנשים או מינים אנחנו משתמשים, ומדוע? מה נותן לאנשים מסוימים כוח יחסי על אנשים אחרים, או למינים מסוימים כוח יחסי על מינים אחרים?
- מה יכולים האנשים או המינים שמנצלים אחרים לעשות, או לא לעשות, לאותם אחרים?
- מהי משמעות העובדה שיצור אחר (איש או בעל חיים אחר) יכול להיות בבעלותנו, כרכוש שלנו?
- איזו השפעה יש לכך על היצורים הנמצאים בבעלותנו, ואיזו השפעה יש לכך עלינו כבעלים?
- מהם היתרונות עבורנו? מהם היתרונות עבורם?
- מה יכול להזיק לבעלים, לחיות שבבעלותם, או לשניהם?

חלק רביעי

פעמים רבות קורה שאלו שבידם הכח להרוס או לגרום סבל, אך במקום זאת בוחרים לרפא או ליצור, נתפסים כגיבורים. אנשים המשמיעים את קולם של אלו שאין להם קול, נתפסים גם הם כגיבורים.

אם נסתכל עליהם לאורך ההיסטוריה, נראה כי חלק מגיבורי התרבות שלנו לא נראו באור חיובי במשך שנים רבות אחרי שביצעו את פעולותיהם. באותם זמנים, כשהם הביעו את עמדתם, תמכו ברעיון כלשהו, או פעלו כנגד תופעה כלשהי בתרבות שלהם, הדעה שלהם הייתה אולי בלתי מקובלת בחברה, ו/או בקרב אלו שמרוויחים מאותה תופעה שכנגדה הם התבטאו.

בקשו מכל תלמיד לבחור דמות – היסטורית או עכשווית – שהם רואים בה גיבורה, או מישהו שעמד על שלו בנושא שבו הוא מאמין. בקשו מהם לכתוב או לספר בכיתה בעל פה על המאפיינים שהופכים מישהו לגיבור, לדעתם, ועל מה שהופך את מי שבחרו לגיבור בעיניהם.

בקשו מהם להוסיף גם את תשובותיהם על השאלות הבאות:

- האם אתם יכולים לדמיין את עצמכם עושים מה שהאיש הזה עושה, או עשה?
- מה נתן לאדם הזה את הכוח לעמוד על שלו בנושא שבו הוא מאמין?
- איך העולם היה נראה אילו הגיבור הזה לא היה עומד על שלו?
- האם הגיבור הזה רואה, או ראה, מעבר לגבולות של מה שמקובל על הרוב, או שנחשב באותה תקופה להתנהגות מקובלת בחברה?